

T. VII (2004) Z. 1(13)
ISSN 1509-1074

**ROCZNIK
HISTORII PRASY POLSKIEJ**

**Cracow Scientific Press
1945–2000 —
Development
and Current State**

**Krakowskie
czasopiśmiennictwo
naukowe 1945–2000
— rozwój
i stan współczesny**

Instytut Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa
Akademia Pedagogiczna
ul. Podchorążych 2
PL 30-084 Kraków
e-mail: wmkolasa@ap.krakow.pl

**Władysław Marek
KOLASA**

KEY WORDS

Cracow, scientific periodicals,
1945–2000, history, statistics,
scientometrics

SŁOWA KLUCZOWE

Kraków, czasopisma naukowe,
1945–2000, historia, statystyka,
naukometria

ABSTRACT

The article discusses the development of scientific press in Cracow in the years 1945–2000. Over the discussed period of time the number of those periodicals had increased from 30 to 524 (in 1998). Particular emphasis is made on the period 1989–2000, in which as many as 13% of all Polish scientific periodicals were published in Cracow.

ABSTRAKT

W artykule scharakteryzowano rozwój czasopiśmiennictwa naukowego w Krakowie w latach 1945–2000, kiedy liczba wydawanych periodyków naukowych wzrosła z 30 do 524 (w 1998). Szczególnie uwagę zwrócono na charakterystykę stanu okresu 1989–2000; w badanym czasie ukazywało się w Krakowie aż 13% ogółu polskich periodyków naukowych.

Streszczenie

Krakowskie czasopiśmiennictwo naukowe (w tym fachowe i popularnonaukowe) rozwijało się po 1945 w kilku etapach. W latach 1945–1951 rozwijało się samorzutnie dzięki różnym inicjatywom (już w 1949 osiągnięto pułap 30 tytułów), w kolejnych latach zaznacza się regres wynikający z ustaleń I Kongresu Nauki Polskiej (likwidacja PAU) i już w 1953 ich liczba spada do 23. Kolejny przełom przyniósł rok 1956, gdy powołano w Krakowie oddział PAN. Zaowocowało to szybko wzrostem liczby nowych wydawnictw w 1958 założono 7 nowych tytułów, w 1959 — 9; 1960 — 6, 1961 — 7. Już od połowy lat 50. obok PAN coraz większą aktywność wydawniczą przejawiały towarzystwa naukowe, instytuty branżowe i ośrodki badawczo-rozwojowe, a przede wszystkim wyższe uczelnie. Te ostatnie zaczęły drukować tzw. zeszyty naukowe (w 1960 drukowano je w 29 podseriach, w 1973 — 62, a w 1989 — 104). W 1989 roku ogólna liczba naukowych wydawnictw wzrosła do 237. Tempo wzrostu nie spadło także po 1989. Na przestrzeni ostatniej dekady XX wieku grupa ta rozwijała się bardzo dynamicznie, a w 1998 roku ich liczba przekroczyła 451 tytułów (lub 524 jeśli wliczymy pisma zawieszane). W pracy dokonano dokładnego opisu badanej zbiorowości, wykorzystując metody statystyczne (badania trendów, analizy przekrojowe) oraz analizy jakościowe z wykorzystaniem wskaźników empirycznych (indeksy cytowań i rankingi KBN i OBP UJ).

Krakowski ośrodek naukowy, choć swe współczesne oblicze zawdzięcza w głównej mierze dokonaniom ostatniego półwiecza jest równie mocno naznaczony przez tradycję. Piętno na jego obecnym kształcie odcisnęło zarówno środowisko Uniwersytetu Jagiellońskiego, jak i fakt, że w 1873 roku powołano tu Akademię Umiejętności (AU)¹; tu także — dodajmy — działały liczne towarzystwa naukowe². Potencjał krakowskiej nauki promieniował w przeszłości na cały kraj. Doświadczenia te stawiały krakowskie środowiska intelektualne w pozycji uprzywilejowanej, i to niezależnie od politycznych uwarunkowań. Nawet w XIX wieku, mimo iż Kraków politycznie ustępował pozycji Warszawy i Lwowa — był jednocześnie potęgą naukową.

Pozycję tę poświadczają liczba naukowych wydawnictw³; wg ustaleń Franciszki Korpałowej już w latach 1814–1914 wydawano w Krakowie co najmniej 73 specjalistyczne czasopisma (w tym 25 humanistycznych, 15 medycznych, 12 poświęconych rolnictwu i 21 technicznych)⁴; jeśli doliczymy 23 tytuły wydawnictw ciągłych redagowanych pod auspicjami AU ich liczba zwiększy się do 96. Warto zauważyć, że wiele założonych wówczas czasopism okazało się zdumiewająco trwałych; do współczesności dotrwały m.in.: „Przegląd Lekarski” (1862), „Wszechświat” (1882), „Rocznik Krakowski” (1898); „Klinika Oczna” (od 1899 do 1914 jako

¹ Na doniosłość tego faktu dla krakowskiej nauki wskazują liczni autorzy, np. J. A. Kosiński w książce *Nauka w wieku XIX i XX. Studium naukometyczne*. Wrocław 1981, s. 32–45 (szczególnie rys. 5, s. 38) dowodzi, że dzięki działaniom wydawniczym AU już w połowie lat 70. XIX galicyjska prasa naukowa zrównała się ilościowo z pismami wydawanymi w zaborze rosyjskim.

² Szerzej G. Wrona, *Towarzystwa naukowe w Krakowie w latach 1845–1939*. Kraków 1994.

³ Por. H. Więckowska, *Zarys czasopiśmiennictwa naukowego w Polsce*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej. Seria E, 1966, z. 2, s. 87–110; J. Myśliński, *Czasopiśmiennictwo naukowe w Galicji w dobie autonomicznej*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1969, z. 4, s. 477–500; G. Wrona, *Krakowskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*, [w:] *Kraków-Lwów*, t. 3, red. J. Jarowiecki, Kraków 1996, s. 117–126.

⁴ Obliczenia własne na podst. F. Korpałowa, *Katalog wystawy prasy krakowskiej od XIV do 1914 r.*, „Prasa Współczesna i Dawna” 1958, nr 2, s. 149–158, uzupełniono informacjami z pracy T. Ostrowskiej, *Polskie czasopiśmiennictwo lekarskie w XIX wieku (1800–1900)*, Wrocław 1973, s. 248.

„Postęp Okulistyczny”); „Rocznik Sławistyczny” (1908), „Język Polski” (1913) i wznowione w 1989 roku wydawnictwa PAU — „Rocznik PAU” (kontynuujący tradycje drukowanego od 1817 roku „Rocznika Towarzystwa Naukowego z Uniwersytetem Krakowskim Połączonego”) oraz „Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń PAU” (1896).

Tempo rozwoju krakowskich wydawnictw naukowych nie osłabło też w okresie dwudziestolecia międzywojennego — nawet pominiwszy obcojęzyczne wydawnictwa PAU liczba drukowanych tu periodyków naukowych sięgnęła 46⁵. Z tego okresu dotrwało do współczesności dalszych 11 tytułów, by wymienić tylko „Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego” (1921/1922) i wznowiony w 1992 „Kwartalnik Filozoficzny” (1923).

Po wojennej przerwie dzieje prasy naukowej rozpadają się na dwa odrębne etapy, dla których cezurą jest data obrad I Kongresu Nauki Polskiej (1951). W pierwszym okresie można mówić o kontynuacji nauki z okresu międzywojnia. W czasie tym odradzające się z wojennych zniszczeń środowisko naukowe starało się samodzielnie odbudować istniejące wcześniej struktury. Do 1949 roku dzięki spontanicznym działaniom uczonych wznowiono lub założono w Krakowie 30 pism naukowych⁶. Liczba ta jednak niebawem spadła, gdyż w toku kongresowych ustaleń cały dotychczasowy system doznał goryczy restrukturyzacji⁷. Ustalenia te szczególnie boleśnie dotknęły Kraków — zgodnie z przyjętą na Kongresie „Rezolucją w sprawie utworzenia PAN”, potwierdzonej później ustawowo majątek i placówki PAU zostały przejęte przez nowo utworzoną Polską Akademię Nauk z siedzibą w Warszawie. Dla lokalnego środowiska intelektualnego oznaczało to degradację. Kraków, który jeszcze do niedawna dzierżył miano stolicy polskiej nauki:

... ze stanowiska uprzywilejowanego pod względem korporacyjnych i samorządowych struktur życia naukowego spadł na pozycję podrzędną, bo-

⁵ G. Wrona, *Krakowskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*, [w:] *Kraków-Lwów*, t. 3, red. J. Jarowiecki, Kraków 1996, s. 117–126.

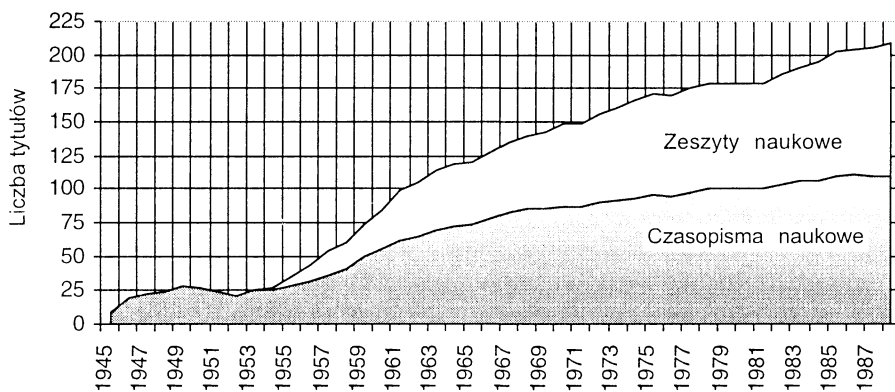
⁶ Por. J. Jarowiecki, *Początki prasy krakowskiej po 1945 roku*. [w:] tegoż, *Studia nad prasą polską*, Kraków 1997, s. 182–186; P. Gregorczyk, *Czasopisma naukowe w Polsce 1947*, „Życie Nauki” t. 4, 1947; J. Myśliński, *Bibliografia prasy polskiej 1944–1948*, Warszawa 1966.

⁷ Sytuację polskiej nauki w przededniu I Kongresu Nauki Polskiej i jej skutki opisuje S. Mauersberg, *Nauka i szkolnictwo wyższe w latach 1939–1951*, [w:] *Historia nauki polskiej*, t. 5, 1918–1951, cz. 1, Wrocław 1992, s. 459–468 oraz P. Hübner, *Formowanie systemu polityki naukowej 1944–1951*, tamże, s. 529–541.

wiem nie posiadał nawet własnego towarzystwa naukowego, w przeciwieństwie do takich ośrodków jak Wrocław, Poznań czy Toruń...⁸

Stan ów szybko odbił się także w sferze wydawniczej, część tytułów przeniesiono do Warszawy (np. „Kwartalnik Historyczny”, „Pamiętnik Słowiański” i „Życie Nauki”), inne podzieliły los PAU i zostały zlikwidowane (8 tytułów). Wskutek reform, już na początku 1953 liczba krakowskich wydawnictw naukowych spadała do 21 tytułów.

Kolejny przełom przyniósł rok 1956. Pod presją uczonych oraz piętrzących się trudności w zarządzaniu krakowskimi placówkami Prezydium PAN zdecydowało się w styczniu 1957 powołać w Krakowie samodzielny Oddział. Fakt ów okazał się znaczący. Już dwa lata później działało przy Oddziale 12 komisji naukowych, a w 1963 ich liczba wzrosła do 16 (skupiały ponad 500 członków). Zmiany szybko przełożyły się na inicjatywy wydawnicze: w 1958 założono 7 nowych tytułów, w 1959 — 9; 1960 — 6, 1961 — 7.

Źródło: obliczenia własne.

Ryc. 1. Krakowskie czasopisma naukowe (1945–1988)

Równolegle do przemian w PAN następowała rozbudowa szkolnictwa wyższego; obok trzech przedwojennych uczelni akademickich (Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Górniczej i Akademii Sztuk Pięknych) wyrosły nowe (Akademia Rolnicza, Akademia Ekonomiczna,

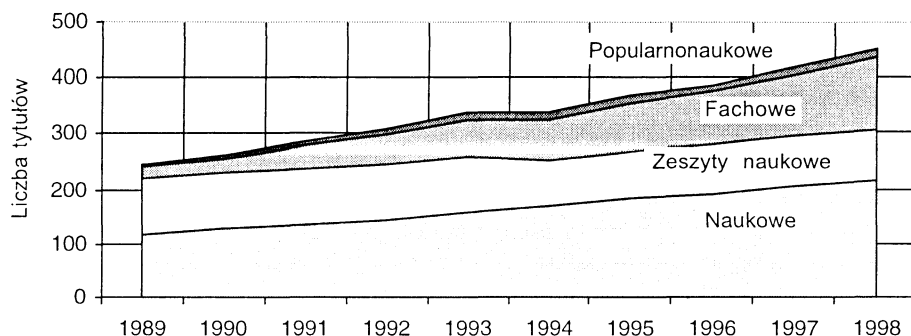
⁸ P. Milczanowski, *Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie. 1957–1997*, Kraków 1997, s. 17.

Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Akademia Medyczna, Politechnika Krakowska, Akademia Wychowania Fizycznego, Akademia Muzyczna i Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna)⁹; inwestowano też w badania podstawowe powołując branżowe instytuty naukowe i ośrodki badawczo-rozwojowe (Instytut Zootechniki, Instytut Fizyki Jądrowej, Instytut Ekspertyz Sądowych, Instytut Odlewnictwa, Instytut Technologii Nafty, Instytut Obróbki Skrawaniem i in.); rozwijał się też społeczny ruch naukowy (do 1975 roku działało w Krakowie ponad 90 towarzystw naukowych). Wraz z dynamicznym rozwojem infrastruktury systematycznie poszerzał się rynek prasy naukowej: już w 1970 drukowano w Krakowie 87 czasopism i liczba ta wzrosła do 111 tytułów w 1986. Obok czasopism w ścisłym tego słowa znaczeniu już od połowy lat 50. pojawił się nowy typ wydawnictw — uczelniane wydawnictwa zbiorowe (tzw. zeszyty naukowe), które w istotny sposób dopełniały ofertę wydawniczą (w 1960 drukowano je 29 podseriach, w 1973 — 62, a w 1989 — 104). Łączna liczba czasopism i zeszytów urosła na przestrzeni niespełna 50 lat do 215 tytułów, zaś po uwzględnieniu pism fachowych (18) i popularnonaukowych (4) — do 237¹⁰. W świetle powyższej analizy wolno skonstatować, że rozwój czasopiśmiennictwa specjalistycznego był ściśle związany z rozbudową lokalnej infrastruktury naukowej i technicznej. Szczególnie mocno potwierdza je rewolucyjny skok ilościowy z lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, który dokonał się równolegle z formowaniem nowego systemu nauki (rozbudowa jednostek PAN i szkolnictwa wyższego) oraz wzmocnionymi inwestycjami w przedsięwzięcia naukowo-rozwojowe.

Wskazany trend w niewielkim stopniu zakłóciły przemiany ustrojowe dziejące się w Polsce po 1989 roku (ryc. 2). Jakkolwiek tempo wzrostu nieco osłabło, prasa naukowa, która jeszcze w 1989 liczyła 215 tytułów, rosła dalej do ponad 300 wydawnictw w 1988 roku. Wystąpiło jednak nowe zjawisko: dominującej dotychczas prasie naukowej zaczęła towarzyszyć stosunkowo prężna grupa pism fachowych, które

⁹ Por. J. Jarowiecki, *Szkolnictwo wyższe w Krakowie we latach 1945–1969*, Kraków 1970.

¹⁰ Liczba ta urasta do 271 jeśli uwzględnimy 34 tytuły, które zostały wcześniej zlikwidowane lub zmieniły siedzibę redakcji — obliczenia własne na podstawie „Bibliografii Czasopism i Wydawnictw Zbiorowych” 1958; „Bibliografii Wydawnictw Ciągłych” 1971–1975; 1981, 1982, 1983, 1984 oraz „Bibliografii Wydawnictw Ciągłych 1985–1994”; ze względu na brak stosowanych źródeł liczba czasopism fachowych może być niedoszacowana.

Źródło: obliczenia własne.

Ryc. 2. Krakowskie czasopisma naukowe, fachowe i popularnonaukowe (1989–1998)

w przeciągu lat 90. powiększyła się z 18 do 134 tytułów. Jej liczebny wzrost był jednak w odróżnieniu od prasy naukowej odpowiedzią natury rynkowej, gdyż znaczna część nowych wydawnictw fachowych (59 tytułów) była związana z kształtowaną od podstaw liberalną gospodarką: handlem, usługami i budownictwem. Niewiele zmieniło się tylko w grupie pism popularnonaukowych; do zasłużonych tytułów, jak „Wszechświat”, „Urania”, czy „Filomata” dołączyły m.in. liczne magazyny ekologiczne (12 tytułów) i dekadę zamknęto liczbą 21 pism. Po podsumowaniu wskazanych informacji całkowita liczba krakowskich pism specjalistycznych wzrosła na przestrzeni ostatniej dekady z 248 do 451 tytułów (lub 524, jeśli wliczymy pisma zawieszono), czyli 81%. Skok ów, jakkolwiek znaczny, ustępował jednak skali przemian zaobserwowanej w prasie sublokalnej (816%), kulturalnej (268%) czy religijnej (201%). Jednocześnie zaś grupa pism specjalistycznych była statystycznie dominująca i zagarniała niespełna 38,4% rynku krakowskiego prasy (524 z 1388 tytułów). Zdumiewa zatem nie tyle skala przemian krakowskiej prasy naukowej i fachowej, lecz jej trwałość i liczebność, a przede wszystkim — różnorodność.

Oferta pism specjalistycznych rosła prawie przez całą dekadę 1989–1999. Trend był wprawdzie nieznaczny, lecz stały — średnio w skali roku powoływano 29 nowych tytułów, a nieco ponad 9 zmieniało tytuł lub ulegało likwidacji. Realny wzrost oscylował w przedziale 8–9% rocznie, co wskazywało, że rynek jest już nasycony. Najszybciej rosła grupa pism fachowych (15 rocznie) i naukowych (12), sporadycznie pojawiały się tytuły popularnonaukowe (1–2), zaś odporny na zmiany

okazał się system zeszytów uczelnianych (niewielkie wahnięcie koniunktury w roku 1993 było skutkiem jednorazowego zaniechania przez AGH druku własnych zeszytów naukowych i sukcesywne zastępowanie ich czasopismami).

Mimo pozornej stagnacji tytuły ulegały zmianom jakościowym i formalnym. Zdumiewająco często zmieniano tytuły (45 przypadków), co zwykle wiązało się ze zmianą wydawcy — (np. „Wisetka” — „Ojczyzna-Polszczyzna”; „Filomata” — „Nowy Filomata”; „Folia Historiae Artium” — „Folia Historiae Artium, Seria Nowa”) lub zmianą formuły (np. „Patologia Polska” — „Polish Journal of Pathology”; „Antropomotoryka” — „Journal of Human Kinetics”). Nasiliło się też zjawisko migracji tytułów — np. „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” (przeniesione ze Szczecina), albo coraz częstsze sytuowanie redakcji i wydawców w kilku miejscach (35 tytułów, z czego 23 to Warszawa). Bywało, że redakcja ulokowana była w Krakowie, zaś wydawca — w innym mieście (np. nominalnie warszawskie: „Atest”, „Nauczyciele i Matematyka”, „Cement, Wapno, Gips”) lub odwrotnie: „Kwartalny Biuletyn PTD” (Warszawa), „Lekarz Rodzinny” (Łódź), „Polski Cement” (Kielce), „Kosmos” (Warszawa); zdarzało się również, że istniało kilka równoległych miejsc wydania i siedzib redakcji, np. „Biuletyn Magnezologiczny” (Kraków, Szczecin, Gliwice). Wykazana rozbieżność znacznie utrudnia analizę rynku w aspekcie geograficznym, przekonując jednocześnie, że w dobie ułatwień komunikacyjnych redakcje czasopism naukowych wykazują coraz większą skłonność ku działaniom korporacyjnym.

Krakowska prasa specjalistyczna pod względem zasięgu była bardzo zróżnicowana. Analiza nakładów (tab. 1) pozwala jednak na uchwycenie wyraźnych związków pomiędzy typem periodyku a jego audytorium. Czasopisma naukowe, które z definicji służą utrwalaniu i upowszechnianiu oryginalnych wyników badań ograniczały swój zasięg do wąskiego grona specjalistów — najczęściej drukowano w skromnej liczbie do 500 egz. (78,94%), rzadziej pułap zasięgu rósł do 500–1000 egz. (17,66%), a tylko nielicznym udawało się przekroczyć barierę 1 tys. egz. (6 tytułów) lub 2 tys. (3). Z kolei pisma fachowe, zajmujące się rozpowszechnianiem nowoczesnych rozwiązań i wdrożeń oraz akcją informacyjną trafiały do czterokrotnie szerszego grona: 35,55% tytułów drukowano w nakładzie 1–2 tys. egz., a kolejne 17,77% w przedziale 2–5 tys. W niektórych dziedzinach (budownictwo, medycyna i rolnictwo) audytorium specjalistów-praktyków było jeszcze liczniejsze — 17,77% tytułów ukazywała się w nakładzie przekraczającym 10 tys. egzemplarzy.

Tabela 1

Nakłady krakowskich czasopism naukowych, fachowych i popularnonaukowych

Nakład [egz.]	Naukowe				Fachowe i popularnonaukowe				Razem	
	naukowe	zeszyty naukowe	razem	[%]	fachowe	popularno- -naukowe	razem	[%]	razem	[%]
Do 500	104	106	210	78,94	9	2	11	12,22	221	62,07
501–1000	47	0	47	17,66	4	2	6	6,66	53	14,88
1001–2000	6	0	6	2,25	29	3	32	35,55	38	10,67
2001–5000	3	0	3	1,12	12	4	16	17,77	19	5,33
5001–10000	0	0	0	0	9	0	9	10,00	9	2,52
Ponad 10000	0	0	0	0	13	3	16	17,77	16	4,49
Razem	160	106	266	100	76	14	90	100	356	100
Brak danych	71	0	71		94	7	101		172	
	231	106	337		170	21	191		528	

Źródło: obliczenia własne.

Podobne zależności ukazują także analiza częstotliwości. Parametry polaryzują obie grupy wydawnictw jeszcze wyraźniej. Amplituda wydawnicza dla czasopism naukowych była najwyższa — statystycznie dominowały pisma drukowane nieregularnie (185 tytułów), kwartalniki (62) i roczniki (51). Wśród pism fachowych w podobnej mierze były to kwartalniki (52), miesięczniki (47), sporadycznie nawet dwutygodniki (5). Mimo wskazanych odrębności trudno jednak przeprowadzać odrębne analizy wskazanych grup, gdyż byłby to zabieg sztuczny. Przewagę nad różnicami funkcjonalnymi pism naukowych, fachowych i popularnonaukowych mają bowiem strukturalne podobieństwa, a przede wszystkim to, że pisma specjalistyczne łączą się w węzłach dziedzinowych, tworząc zintegrowany system komunikacji pomiędzy: nauką, praktyką i społeczeństwem.

■ ■ ■

Odrębnych informacji dostarcza analiza jakościowa, jest ona jednak — dodajmy — czynnością niezwykle skomplikowaną. Trudność sprawia zarówno ustalenie odpowiednich kryteriów i wybór metody badań, która uwzględniłaby odrębności poszczególnych dyscyplin, jak i wskazanie uniwersalnej skali porównawczej; problem pogłębiają różnice funkcjonalne pism naukowych i fachowych. Mimo wskazanych problemów stosowne próby empirycznej oceny czasopism podejmowane są już od dawna i znalazły zastosowanie w praktyce¹¹.

Szczególne znaczenie na polu empirycznej oceny wydawnictw ma zainicjowany w 1958 roku przez E. E. Garfielda system funkcjonujący w filadelfijskim Instytucie Informacji Naukowej (ISI)¹². Serwisy ISI, mimo ogólnoświatowego zasięgu mają jednak pewne ograniczenia. Cytowaniem objęte są wyłącznie specjalnie wyselekcjonowane periodyki (głównie z zakresu nauk ścisłych i społecznych), dobrane wg klucza regionalnej reprezentatywności (w 1998 około 8 tys. tytułów). Wysoki pułap selekcji powoduje, że w systemie uwzględniane są jedynie pisma o niepodważalnym dorobku w skali światowej. Reżim metodologiczny serwisów ISI ma jednak określony cel — pozwala uchwycić wpływ

¹¹ Szczegółowy przegląd publikacji i kierunków badawczych prezentują autorzy bibliografii: M. Gó r n y, P. N o w a k, *Naukowe wydawnictwa ciągłe jako obiekt badań biblio-, nauko- i informetrycznych. Wybór piśmiennictwa za lata 1973–1994*, Poznań 1996, 447 poz.

¹² Strona domowa ISI: <http://www.isinet.com/index.html>.

określonych autorów, zespołów badawczych i czasopism na globalny rozwój określonych dyscyplin naukowych¹³. Wpływ ów wyrażony jako wartości empiryczne stają się podstawą do działań prognostycznych i planowania przedsięwzięć naukowych, a także jest wykorzystywany do oceny badaczy i instytucji.

Spośród kilku wskaźników zliczanych przez serwisy ISI kluczowe znaczenie ma „impact factor” (określany jako współczynnik oddziaływania)¹⁴, który jest miarą cytowania konkretnej publikacji w określonym przedziale czasowym; wskaźnik ów niesie zatem wiedzę zarówno o rezonansie publikacji, jak i jej żywotności. Mimo pewnych ograniczeń i doraźnej krytyki¹⁵ metody stosowane w ISI znalazły uznanie instytucji naukowych w licznych krajach i są z powodzeniem stosowane w praktyce¹⁶.

Brak stosownych źródeł nie pozwala wprowadzić na ocenę każdej dziedziny wiedzy, można jednak dokonać wycinkowej analizy kilku obszarów. Dotyczy to w szczególności nauk ścisłych (w anglojęzycznym rozumieniu pojęcia „science”), które w serwisach ISI są stosunkowo dokładnie monitorowane; ocena tego segmentu jest zatem poparta mocnymi argumentami empirycznymi. Spośród polskich czasopism z dziedziny nauk ścisłych w bazie „Journal Citation Reports”¹⁷ za 1998 zarejestrowano 31 pism, w tym 8 wydawanych w Krakowie (tab. 2). Szczególnie mocną reprezentację mają nauki biologiczne — 5 tytułów („Folia Biologica”, „Acta Physiologiae Plantarum”, „Folia Histochemica et Cytobiologica” i dwie serie „Acta Biologica Cracoviensia”), cenione są także nauki medyczne — 2 tytuły (w tym legitymujący się najwyższym wskaźnikiem IF — 1,114 „Journal of Physiology and Pharmaco-

¹³ Więcej o zasadach selekcji — <http://www.isinet.com/selection>.

¹⁴ Szerzej E. Garfield, *The Impact Factor*: <http://www.isinet.com/essays/journalcitationreports/7.html>; J. Robertson, *Understanding the JCR®: A Series*: <http://www.isinet.com/essays/journalcitationreports/22.html>; E. Garfield: *Using the Impact Factor*: <http://www.isinet.com/essays/journalcitationreports/8.html>.

¹⁵ Interesującym przykładem jest cykl polemik opublikowany na łamach „Forum Akademickiego” (FA), w szczególności tekst: A. K. Wróblewski, *Ostrożnie z tym współczynnikiem*, FA 1998, nr 7/8; B. Żernicki, *Współczynnik oddziaływania*, FA 1998, nr 6; E. K. Prost, *Ocena wartości czasopism i publikacji*, FA 200, nr 6; I. Marszałkowska-Szajkiewicz, *W naukowym klubie*, FA 2000, nr 6 — teksty dostępne także w internecie <http://forumakad.pl>.

¹⁶ Spośród prac w języku polskim m.in. A. Pacholska, *Wybrane wydawnictwa ISI wykorzystywane w badaniach bibliometrycznych*. Tryb dostępu: <http://ebib.oss.wroc.pl/2001/29/pacholska.html>.

¹⁷ Więcej o bazie: <http://www.isinet.com/products/evaltools/jcr>.

Tabela 2

Krakowskie pisma z zakresu nauk ścisłych naukowe w światowej statystyce cytowań 1998

Tytuł	Uwzględnione artykuły	Impact Factor
„Journal of Physiology and Pharmacology”	290	01.114
„Acta Physica Polonica B”	684	00.574
„Folia Biologica”	170	00.500
„Acta Physiologiae Plantarum”	192	00.438
„Polish Journal of Pharmacology”	334	00.329
„Folia Histochemica et Cytobiologi/ca”	178	00.289
„Acta Biologica Cracoviensia. Series Botanica”	27	00.167
„Acta Biologica Cracoviensia. Series Zoologia”	10	00.000

Źródło: „Journal Citation Reports”. 1998, Science Ed. [CD-ROM].

logy” i „Polish Journal of Pharmacology”) oraz fizyka jądrowa, którą reprezentuje prestiżowy miesięcznik „Acta Physica Polonica B” (tylko w przeciągu 1998 roku wydrukowano w piśmie aż 684 uznane publikacje). Obraz zapewne jest niepełny, lecz zdaje się sprawiedliwie oddawać wkład Krakowa w światowy rozwój nauk ścisłych i potwierdzać potencjał lokalnych instytucji badawczych.

Ocena czasopiśmiennictwa z innych dziedzin funkcjonujących w światowym obiegu naukowym napotyka na barierę braku danych, w szczególności wskaźnika cytowań. Pomocnicze znaczenie może mieć jednak już sam fakt rejestracji publikacji z określonych tytułów w międzynarodowych serwisach bibliograficznych. Jest to o tyle zasadne, że prestiżowe indeksy w doborze źródeł kierują się rozbudowanym mechanizmem recenzowania. Przy takich założeniach można się pokusić o stosowne ustalenia. Z analizy największych międzynarodowych indeksów humanistycznych wynika, że na liście cenionych w świecie krakowskich periodyków znalazły się 4 pisma językoznawcze („Rocznik Slawistyczny”, „Biuletyn PTJ”, „Slavia Orientalis”, „Stylistyka”) i literaturoznawczy „Ruch Literacki” — cytowane przez „MLA International Bibliography” i „Linguistics & Language Behavior Abstracts”; 2 pisma historyczne („Studia Historyczne” i „Historyka”) indeksowane w „Histo-

Tabela 3

Krakowskie czasopisma humanistyczne w międzynarodowych
serwisach bibliograficznych

Tytuł	Serwis	Okres	Zarejestrowane artykuły	
			ogółem	średnio rocznie
„Kwartalnik Filozoficzny”	The Philosopher’s Index	1995–1998	123	30,75
„Rocznik Sławistyczny”	MLA International Bibliography	1966–1994	189	6,51
„Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego”	MLA International Bibliography	1962–1994	301	10,75
	Linguistics & Language Behavior Abstracts	1972–1996	53	2,12
„Slavia Orientalis”	MLA International Bibliography	1966–1996	748	24,12
	Linguistics & Language Behavior Abstracts	1973	4	4,00
„Ruch Literacki”	MLA International Bibliography	1963–1994	442	25,59
„Stylistyka”	Linguistics & Language Behavior Abstracts	1994–1998	262	52,40
„Studia Historyczne”	Historical Abstracts on Disc	1981–1994	505	36,07
„Historyka”	Historical Abstracts on Disc	1988–1995	73	9,12
„Folia Historiae Artium”	Historical Abstracts on Disc	1990–1991	4	2,00

Źródło: przeliczenia na podstawie pracy P. Nowaka, *Wybrane problemy efektywności polskich czasopism naukowych z dziedziny humanistyki*, Poznań 2000, s. 112–116.

rical Abstracts” oraz „Kwartalnik Filozoficzny” ujęty w „The Philosopher’s Index”. Spośród dyscyplin przyrodniczych, medycznych i technicznych warto wskazać na „Chrońmy przyrodę ojczystą” (cytowaną w brytyjskim „Zoological Record”); „Klinikę Oczną” („Experta Medica”); „Urologię Polską” („Index Medicus”) czy „Przegląd Odlewnictwa” (m.in. „Foundry Trade Journal”, „Modern Casting”, „Litiejnoje Proizwodstwo”)¹⁸.

¹⁸ Dane wg deklaracji redakcji.

Analiza ograniczająca się w ocenie periodyków do źródeł zagranicznych byłoby jednak wielkim uproszczeniem. Fakt funkcjonowania w międzynarodowym obiegu naukowym nie przekłada się automatycznie na miarę wartości. Przy konstruowaniu rankingu należy uwzględnić szereg cech dodatkowych. Po pierwsze — rodzaj nauki (teoretyczne, doświadczalne, opisowe); po wtóre — przedmiot nauki (przyroda, technologia, społeczeństwo, kultura), po trzecie wreszcie — związek badań z regionem. Po uwzględnieniu wyliczonych czynników łatwo wskazać dyscypliny z natury międzynarodowe, do których bez wątpienia należą nauki przyrodnicze (doświadczalne i teoretyczne), jak: biologia, fizyka, chemia, medycyna i w nieco mniejszym stopniu technologia. Zdecydowanie słabsze związki będą wykazywać dyscypliny rolnicze i badania społeczne. Na drugim biegunie znajdują się natomiast dyscypliny humanistyczne, które (z wyjątkiem językoznawstwa, filozofii i archeologii) z rzadka przekraczają barierę kraju. W konsekwencji obiektywna ocena krajowych periodyków naukowych byłaby możliwa wyłącznie na platformie krajowego indeksu cytowań. Niestety do 1998 w Polsce brak było takiego narzędzia¹⁹. Problem w pewien sposób łagodzią inne źródła, w szczególności wykorzystywana przez Komitet Badań Naukowych (KBN) „Lista czasopism naukowych punktowanych w ramach oceny parametrycznej jednostek” oraz opracowana w Ośrodku Badań Prasoznawczych baza „Czasopisma naukowe, fachowe oraz popularnonaukowe za rok 1998”. Źródła te zostały jednak opracowane według odrębnych metod, stąd należy je traktować jako komplementarne.

Ranking KBN, który stworzono jako podstawę oceny parametrycznej jednostek naukowych ma budowę dwustopniową. W obrębie dwunastu działów podstawowych grupujących nauki pod względem podobieństwa umieszczono odpowiednie listy wydawnictw, którym przydzielono punktację w skali od 0 do 10²⁰. Łącznie na wszystkich wykazach KBN za lata 1998–2001 znalazły się 103 krakowskie periodyki, w tym

¹⁹ Krajowa baza cytowań „Arton” [dostęp: http://www.bg.us.edu.pl/arton_inf/arton.htm] powstała dopiero w 1998 roku — szerzej: M. Waga, *Humanistyczna Baza Cytowań — Arton* (tytuł roboczy „Polska Literatura Humanistyczna”). Tryb dostępu: <http://ebib.oss.wroc.pl/2001/22/waga.html>.

²⁰ Szczegółowe zasady punktowania regulują wewnętrzne zalecenia KBN. Fragmenty odpowiedniej instrukcji dla Zespołu Nauk Humanistycznych zob. P. Nowak, *Wybrane problemy efektywności polskich czasopism naukowych z dziedziny humanistyki*, Poznań 2000, s. 176–177.

Tabela 4

Krakowskie czasopisma naukowe w świetle rankingów
Komitetu Badań Naukowych

Dział (symbol KBN)	Tytuły (punktacja KBN)	Liczba tytułów ^a	
		Kraków ^b	Polska
1	2	3	4
Nauki humanistyczne (H-01)	„Studia Historyczne” (6); „Onomastica” (6); „Polonica” (6); „Principia” (6); „Reports on Mathematical Logic” (6); „Stylistyka” (6); „Ruch Literacki” (6); „Język Polski” (6); „Kwartalnik Filozoficzny” (6); „Studia Waweliana” (3); „Socjolingwistyka” (3); „Zeszyty Prasoznawcze” (3); „Acta Archeologica Carpathica” (3); „Slavia Orientalis” (3); „Materiały Archeologiczne” (3); „Poradnik Językowy” (3); „Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych” (3);	17	160
Nauki społeczne, ekonomiczne i prawne (H-02)	„Przegląd Polonijny” (6); „Zeszyty Naukowe. AE” (6); „Kwartalnik Prawa Prywatnego” (6); „Archivum Iuridicum Cracoviense” (6); „Folia Oeconomica Cracoviensia” (6); „Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej” (3); „Zeszyty naukowe AGH. Zagadnienia techniczno-ekonomiczne” (3); „Zeszyty Naukowe UJ. Prace socjologiczne” (3); „ZN UJ. Prace z Nauk Politycznych” (3); „Z Zagadnień Nauk Sądowych” (3); „ZN UJ. Prace z Wynalazczości i Ochrony Intelektualnej” (3); „Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii” (3); „Ergonomia” (3); „Krakowskie Studia Prawnicze” (3);	14	138
Matematyka, fizyka, astronomia (P-03)	m.in.: „Annales Polonici Mathematici” (6); „Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP. Prace z Dydaktyki Matematyki” (3); „Opuscula Mathematica” (1); „ZN UJ. Acta Mathematica” (6)	4	~50 ^c
Nauki biologiczne, nauki o ziemi (P-04)	[odrębna lista obejmująca 3027 tytułów polskich i światowych punktowanych w skali 6–24], m.in.: „Folia Biologica” (11); „Journal of Physiology and Pharmacology” (11); „Acta Biologica Cracoviensia. Series Botanika” (6); „Folia Histochemica et Cytobiologica” (6); „Polish Journal of Pharmacology” (6); „Acta Physiologiae Plantarum” (6)	b.d.	b.d.

Tabela 4 cd.

1	2	3	4
Nauki medyczne (P-05)	„Journal of Physiology and Pharmacology” (9); „Folia Biologica” (8); „Acta Biologica Cracoviensia Series Botanica” (7); „Acta Physiologiae Plantarum” (7); „Folia Histochemica Et Cytobiologica” (7); „Polish Journal of Pharmacology” (7); „Polish Journal of Pathology” (5); „Przegląd Lekarski” (5); „Psychiatria Polska” (4); „Folia Medica Cracoviensia” (4); „Acta Biologica Cracoviensia Series Zoologia” (4); „Klinika Oczna” (4); „Inżynieria Biomateriałów” (3); „Medicina Sportiva” (3); „Diagnostyka Laboratoryjna” (3); „Gerontologia Polska” (2); „Nefrologia i Dializoterapia Polska” (2); „Urologia Polska” (2); „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” (1); „Sztuka Leczenia” (0,5);	19	310
Nauki rolnicze i leśne (P-06)	„Folia Horticulturae” (4); „Żywność, Technologia, Jakość” (3); „Roczniki Naukowe Zootechniki” (3); „Acta Agraria et Silvestria Series Zootechnica” (2); „Acta Agraria et Silvestria. Series Sivistris” (2); „Acta Agraria et Silvestria. Series Agraria” (2); „Zeszyty Naukowe AR. Zootechnika” (1); „ZN AR. Technologia żywności” (1); „ZN AR. Rolnictwo” (1); „ZN AR. Ogrodnictwo” (1); „ZN AR. Leśnictwo” (1); „ZN AR. Ekonomika” (1); „ZN AR. Inżynieria Środowiska” (1)	12	114
Mechanika, budownictwo, architektura (T-07)	„Zagadnienia Eksploatacji Maszyn” (6); „Aura” (4); „Automatyka” (4); „Czasopismo Techniczne. Budownictwo” (4); „Gospodarka Surowcami Mineralnymi” (4); „Przegląd Odlewnictwa” (4); „Teka Komisji Urbanistyki i Architektury” (4); „Urbanistyka” (4)	9	170
Inżynieria materiałowa (T-08)	„Polski Biuletyn Ceramiczny «Ceramika»”	1	33
Chemia i technologia chemiczna (T-09)	„Nafta Gaz” (6); „Archives of Metallurgy” (6); „Acta Hydrobiologica” (6); „Czasopismo Techniczne. Środowisko” (4); „Zeszyty Naukowe PK. Inżynieria i Technologia Chemiczna” (1)	4	230
Elektrotechnika, energetyka (T-10)	„Metallurgy and Foundry Engineering” (6); „Czasopismo Techniczne. Mechanika” (0,5); „Elektrotechnika” (0,5)	3	~120 ^d
Elektronika, automatyka ... (T-11)		0	61

Tabela 4 cd.

1	2	3	4
Górnictwo, geodezja (T-12)	„Ochrona Przyrody” (6); „Mechanika” (6); „Studia Geologica Polonica” (6); „ZN AGH” (6); „Polityka Energetyczna” (6); „Acta Paleobotanica” (6); „Annales Societatis Geologorum Poloniae” (6); „Chrońmy Przyrodę Ojczystą” (6); „Folia Quaternaria” (6); „Geodezja” (6); „Geologica Sudetica” (6); „Geologia” (6); „Górnictwo” (6); „Technika Poszukiwań Geologicznych, Geosynoptyka i Geotermia” (3); „Wiertnictwo, Nafta, Gaz” (3); „Cement, Wapno, Beton” (3); „Wiadomości Naftowe i Gazownicze” (1); „Rocznik Astronomiczny Obserwatorium Krakowskiego” (1); „Nafta i Gaz Biznes” (1); „Inżynieria Środowiska” (1)	21	312
Razem		103	1698 ^e

Źródło: obliczenia własne na podstawie „Listy czasopism naukowych punktowanych w ramach oceny parametrycznej jednostek” — internetowa strona Komitetu Badań Naukowych [tryb dostępu — <http://www.kbn.gov.pl/finauki98/lista/index.html>] wg stanu z dn. 21 09 2001; ^a — wraz z wybranymi seriami wydawnictw konferencyjnych, część tytułów cytowano kilkakrotnie — osobno dla każdej nauki; ^b — krakowskie czasopisma uwzględniono tylko raz (w obrębie podstawowej dyscypliny); ^c — dane szacunkowe (w rankingu zamieszczono wspólny wykaz dla czasopism polskich i światowych — 535 poz., w tym 29 polskich spoza listy filadelfijskiej i ok. 20 krajowych); ^d — bez wydawnictw seryjnych i konferencyjnych (łącznie w rankingu uwzględniono 393 poz.); ^e — uwzględniono wyłącznie tytuły polskie (w wykazie razem z wybranymi pismami światowymi zarejestrowano 2456 tytułów).

17 humanistycznych, 14 z zakresu nauk społecznych, 19 medycznych, 12 rolniczych, 9 poświęconych mechanice i budownictwu oraz aż 21 z zakresu górnictwa i geodezji.

Słabo prezentowane są nauki matematyczno-fizyczne (4), chemia i technologia chemiczna (4), inżynieria materiałowa (1), elektrotechnika i energetyka (3); jednocześnie brak uznanych wydawnictw z zakresu elektroniki. Dodajmy, że z rankingu wyłączono biologię, którą objęto odrębnym wykazem, gdzie figuruje 6 pism wydawanych w Krakowie. Przytoczone dane trudno jednak bezkrytycznie uznać za podstawę wiążących ocen. Bliższa analiza wskazuje, że w wykazie występuje wiele niespójności i braków. Po pierwsze — w obrębie kilku działów ujęto łącznie pisma polskie i wybrane tytuły zagraniczne (np. w zespole nauk matematyczno-fizycznych — P03) lub periodyki i wydawnictwa zwarte (elektrotechnika i energetyka — T10); po wtóre — nauki biologiczne i nauki o ziemi (P04) dysponują odrębnym wykazem (3027 tytułów pol-

skich i światowych punktowanych wg innej skali 6–24 punktów); po trzecie — część pism otrzymało podwójną punktację, osobną dla dyscypliny podstawowej i stowarzyszonej (np. w zespole nauk biologicznych P04 i medycyny P05); po czwarte — część tytułów uwzględniono tylko w dziale stowarzyszonym (a brak ich w dziale podstawowym, np. „Aura” w T7 — mechanika lub „Chrońmy przyrodę ojczystą” i „Rocznik Obserwatorium Krakowskiego” w T12 — górnictwo). Zabrakło natomiast kilku pism o niepodważalnym znaczeniu, by wspomnieć miesięcznik „Acta Physica Polonica B”, czy „Historykę”. Pominąwszy te braki wykaz KBN ma poważną wartość poznawczą i potwierdza większość sformułowanych wcześniej ocen przy analizie serwisów zagranicznych, w szczególności pozycji nauk biologicznych, medycznych i humanistyki. Niesie nadto wiedzę na temat szczególnie rozwiniętych w Krakowie badań z zakresu górnictwa (głównie w AGH i PAN) oraz bogatej oferty pism rolniczych.

Kluczową rolę w konstruowaniu rankingu polskich czasopism naukowych sporządzonych przez OBP UJ odegrał rozbudowany mechanizm kryteriów formalnych. W ocenie rangi periodyku uwzględniono 6 niezależnie punktowanych wskaźników: typ czasopisma, okres istnienia, język publikacji, kolportaż za granicą, notowanie w międzynarodowych indeksach cytowań i międzynarodowy model czasopisma²¹. Zastosowana metoda pozwoliła uszeregować krajową produkcję czasopiśmienniczą (2704 tytułów) w jednolitym ciągu uporządkowanym według skali od 0 do 25 punktów. System ocen, jakkolwiek w kilku szczegółach budzi wątpliwości (np. faworyzowanie wydawnictw drukowanych w językach kongresowych) przynosi jednak dość klarowny obraz krajowego rynku periodyków naukowych. Na korzyść rankingu przemawia także jego kompletność. W wykazie uwzględniono według jednolitej zasady zarówno czasopisma naukowe w ścisłym znaczeniu, obok indywidualnych podserii zeszytów naukowych i pism fachowych.

Krakowską naukę reprezentuje w wykazie 348 tytułów, czyli ponad trzykrotnie więcej niż na liście KBN. Na szczycie rankingu (22 tytuły, które oceniono w przedziale 15–25 punktów) obok uznanych wydawnictw cytowanych w „Science Citation Index” [dalej SCI] („Folia Biologica”, „Acta Physica Polonica B”, „Polish Journal of Pharmacology”,

²¹ Por. S. Dziński, *Polskie czasopiśmiennictwo naukowe, popularnonaukowe i fachowe (wg stanu z I kwartału 1998 r.)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2000, nr 1/2, s. 115–133.

„Journal of Phisciology and Pharmacology”, czy „Acta Biologica Cracoviensia”) znalazło się także kilka pominiętych wcześniej czasopism redagowanych w krakowskich placówkach PAN (np. „Annales Polonici Mathematici”, „Acta Zoologica”, „Archives of Metallurgy” i „Archives of Minig Science”), kilka wydawnictw UJ (np. „Reports on Mathematical Logic” i cztery podserie „Zeszytów Naukowych UJ”) oraz niewielka liczba czasopism wydawanych przez towarzystwa naukowe (m.in. „Psychiatria Polska” i „Annales Societatis Geologorum Poloniae”).

Uderzającą przewagą w tak skonstruowanym rankingu zyskują nauki formalne i doświadczalne; z wyjątkiem dwu pism językoznawczych („Biuletyn PTJ” i „Rocznik Slawistyczny”), jednej podserii ZN UJ („Prace Archeologiczne”) i teologicznych („Annalecta Cracoviensia”) czołówkę rankingu zdominowały wydawnictwa poświęcone naukom przyrodniczym (13 tytułów) i matematyce (2) oraz trzy pisma poświęcone technologii. Podobne zależności wystąpiły w kolejnej grupie punktowanej w przedziale 11–14 punktów (36 tytułów); jakkolwiek dominują tu nauki ścisłe (17 tytułów) figuruje jednak zdecydowanie więcej pism z zakresu nauk społecznych i humanistyki (12) oraz technologii (5) i rolnictwa (2). Trzeci przedział, który obejmuje 49 tytułów ocenionych w przedziale 8–10 punktów jest zdecydowanie inny: czołówkę objęły tu pisma z zakresu humanistyki i nauk społecznych (24 tytuły) oraz licznie reprezentowane nauki techniczne (9) i rolnicze (6); znacznie zaś słabiej dyscypliny przyrodnicze (10). Kolejne przedziały rankingu, gdzie znalazło się 220 niżej sytuowanych wydawnictw nie wykazują żadnych istotnych zależności, zakwalifikowano tu większość pism, które założono stosunkowo niedawno oraz pisma fachowe i popularnonaukowe. Obraz, jaki wyłania się z przytoczonych danych paradoksalnie nie przeczy, lecz potwierdza sformułowane wcześniej wnioski: w każdym z omawianych rankingów czołówkę tytułów tworzą wydawnictwa uznane w indeksach ISI, w głównej mierze periodyki z zakresu nauk ścisłych. Równie wysokie noty otrzymują pisma indeksowane w międzynarodowych bibliografiach (np. językoznawcze). Margines sporów jest znaczny i wynika wprost z braku narzędzia weryfikującego punktację, czyli krajowego indeksu cytowań.

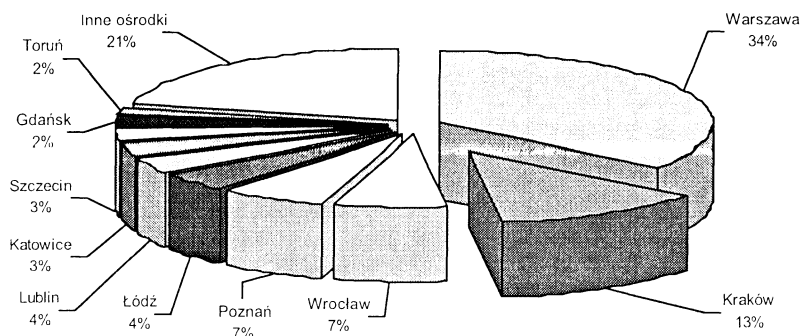
Ranking OBP UJ jest także wygodnym narzędziem pozwalającym na szersze uogólnienia naukometyczne. Przy lapidarnym założeniu, że prasa naukowa i fachowa jest zwierciadłem potencjału intelektualnego i kondycji lokalnej gospodarki dane statystyczne dają podstawę do skonstruowania rankingu krajowych centrów naukowych i naukowo-

Krakowska prasa naukowa w świetle rankingu OBP UJ w 1998 roku

Grupa 11–25 punktów		Grupa 0–10 punktów	
Tytuł	Punktacja	Tytuł	Punktacja
„Folia Biologica”	25	„ZN PK. Mechanika”	10
„Annales Polonici Mathematici”	21	„ZN PK. Inżynieria Lądowa”	10
„Acta Zoologica Cracoviensia,”	20	„Rocz. PTM, S 5., Dydaktyka Matematyki”	10
„Reports on Mathematical Logic”	19	„Acta Endoscopica Polona”	10
„Acta Physica Polonica – B”	19	„Onomastica”	10
„ZN UJ. Prace Geograficzne”	18	„Nafta Gaz”	10
„ZN UJ. Prace Archeologiczne”	17	„Historyka”	10
„ZN UJ. Prace Botaniczne”	17	„Folia Quaternaria”	10
„Polish Journal of Pharmacology”	17	„ZN UJ. Prace Historyczne. Stud. Austro-Pol.”	10
„Archives of Metallurgy”	16	„Archivum Iuridicum Cracoviense”	10
„ZN UJ. Prace Fizyczne”	16	„Archiwum Med. Sądowej i Kryminologii”	9
„Archives of Mining Sciences”	16	„Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”	9
„Acta Biologica Cracoviensia. Ser. Zoologica”	16	„Biuletyn Centralnego Laborat. Przem. Tytoniowego”	9
„Rocznik Slawistyczny”	16	„Homo Dei”	9
„Analecta Cracoviensia”	15	„Reports On Philosophy”	9
„Annales Societatis Geologorum Poloniae”	15	„Rocznik Krakowski”	9
„Acta Hydrobiologica”	15	„Ruch Literacki”	9
„Folia Histochemica et Cytobiologica”	15	„Slavia Orientalis”	9
„Polski Biuletyn Ceramiczny”	15	„Studia Claromontana”	9
„Psychiatria Polska”	15	„Towaroznawstwo”	9
„Journal of Physiology and Pharmacology”	15	„ZN AR. Zotechnika”	9
„Biuletyn Pol. Tow. Językoznawczego”	15	„ZN AR. Leśnictwo”	9
„ZN AR. Rolnictwo”	14	„ZN AR. Ekonomika”	9
„Wierchy”	14	„ZN PK. Inżynieria Chemiczna”	9
„Fragmenta Floristica et Geobotanica”	14	„ZN PK. Inżynieria Sanitarna i Wodna”	9
„Materiały Archeologiczne”	14	„ZN PK. Nauki Społ. i Ekon.”	9
„Mineralogia Polonica”	14	„ZN PK. Podst. Nauki Techniczne”	9
„Polish Journal of Pathology”	14	„ZN UJ. Prace Prawnicze”	9

Tytuł	Punktacja	Tytuł	Punktacja
„Acta Biologica Cracoviensia. Ser. Botanica”	14	„Acta Paleobotanica”	8
„Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”	14	„Chrońmy Przyrodę Ojczystą”	8
Folia Geographica. Ser. Geograph. Physica”	14	„Elektrotechnika”	8
„ZN UJ. Acta Cosmologica”	14	„Folia Historiae Artium. Seria Nowa”	8
„Przegląd Lekarski”	13	„Folia Orientalia”	8
„Studia Geologica Polonica”	13	„Geodezja”	8
„Technika Poszukiwań Geologicznych”	13	„Nasza Przyszłość”	8
„ZN UJ. Prace Historyczne”	13	„Polonia Sacra”	8
„ZN UJ. Prace Etnograficzne”	13	„Problemy Zagospodarowania Ziem Górskich”	8
„Zagadnienia Eksploatacji Maszyn”	13	„Przegląd Polonijny”	8
„Acta Archaeologica Carpathica”	13	„Psychoterapia”	8
„Zeszyty Prasoznawcze”	13	„Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych”	8
„Metallurgy and Foundry Engineering”	13	„Rocznik Naukowy AWF”	8
„Mat. Archeologiczne Nowej Huty”	12	„Studia Waweliana”	8
„Kwartalnik Filozoficzny”	12	„Wszechświat”	8
„ZN UJ. Prace z Historii Sztuki”	12	„ZN AR. Geodezja”	8
„Ochrona Przyrody”	12	„ZN AR. Historia Rolnictwa”	8
„Opuscula Mathematica”	12	„ZN AR. Ogrodnictwo”	8
„Prace Instytutu Odlewnictwa”	12	„ZN UJ. Prace Historyczne. Stud. I-P”	8
„Antropomotoryka”	11	„ZN UJ. Prace Historyczne. Stud. P. D-B”	8
„ZN UJ. Universitatis Iagellonicae Acta Chimica”	11	„ZN AE”	8
„Rocznik Oddziału PAN W Krakowie”	11		
„Wiadomości Botaniczne”	11		
„ZN UJ. Prace Polonijne”	11		
„Afghanica”	11	50 tytułów	6-7
„Folia Horticulturae”	11	61 tytułów	3-5
„Rocznik Biblioteki PAN”	11	10 tytułów	1-2
„Folia Medica Cracoviensia”	11	99 tytułów	0
„Ergonomia”	11		
„Czasopismo Techniczne [PK]”	11	Razem — 348 tytułów	

Źródło: obliczenia własne na podstawie bazy danych OBP UJ *Czasopisma naukowe, fachowe i popularnonaukowe za rok 1998.*

Ryc. 3. Krakowska prasa specjalistyczna na tle prasy krajowej w 1998 roku

technicznych (ryc. 3). W świetle danych krakowski ośrodek naukowy, gdzie drukowanych jest ok. 13% polskich periodyków naukowych lokuje się w ścisłej krajowej czołówce. Dodajmy, że choć miasto trzykrotnie ustępuje pozycji Warszawy, gdzie skupionych jest 34% krajowych periodyków, jednocześnie znacznie wyprzedza inne krajowe ośrodki: niemal dwukrotnie Poznań i Wrocław (po 7%), trzykrotnie Łódź i Lublin (po 4%), czterokrotnie Katowice i Szczecin (po 3%)²².

Zaobserwowaną hierarchię wydawniczą zdają się tłumaczyć inne wskaźniki empiryczne. Bliższa analiza danych udowadnia, że potencjał prasy naukowej i fachowej jest dość blisko skorelowany z szeroko rozumianą infrastrukturą naukową (tab. 6). Wskazany wyżej wskaźnik 13% wiernie odpowiada liczbie istniejących w Krakowie samodzielnych jednostek PAN (12,94%), jest minimalnie niższy od wskaźników krakowskiej kadry naukowej (14–15%); równocześnie nieznacznie odbiega od wskaźnika liczby wyższych szkół publicznych (10,80%), liczby kształconych studentów (9,83%) i rządowych nakładów na działalność badawczą i rozwojową (9,39%).

Brak danych nie pozwala na precyzyjne określenie zależności w stosunku do społecznego ruchu naukowego, jednak przy ustaleniu cyfry 7,69% działających tu central towarzystw naukowych wolno oczekiwać, że odsetek istniejących oddziałów (ok. 130) zbliży się do kilkunastu procent. Warto zauważyć, że rolę towarzystw naukowych pełnią

²² Obliczenia własne na podstawie bazy danych Ośrodka Badań Prasoznawczych UJ *Polska prasa naukowa, fachowa i popularnonaukowa* za rok 1998. W bazie zarejestrowano 2704 tytuły, w tym 348 wydawanych w Krakowie. Dane te jakkolwiek zaniżone prawidłowo oddają istniejące proporcje.

także komisje naukowe PAN, których w Krakowie działa 35. Korelacja nie potwierdza jedynie znacznie niższy procent działających w Krakowie instytutów naukowych (4,60%) i ośrodków badawczo-rozwojowych (7,37%).

Tabela 6

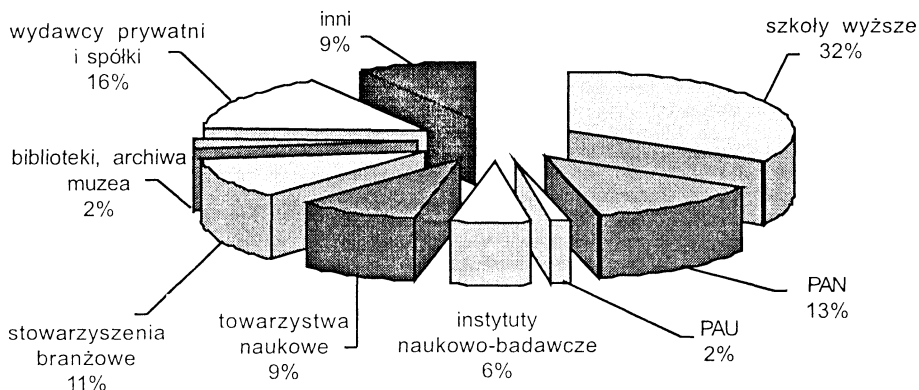
Nauka krakowska na tle nauki polskiej w 1997 roku

Kategoria		Polska [n]	Kraków [n]	Kraków na tle Polski [%%]
Szkoły wyższe (publiczne)		119	12	10,80
w tym samodzielnych jednostek (instytutów, katedr...)		5261	542	10,30
Instytuty i samodzielne placówki badawcze Polskiej Akademii Nauk		85	11 ^f	12,94
Instytuty naukowo-badawcze		152	7	4,60
Jednostki badawczo-rozwojowe		122	9	7,37
Kadra naukowa ^d	profesorowie	7810 ^a	1240	15,87
	doktorzy habilitowani	9019 ^a	1321	14,64
	doktorzy	29488 ^a	4536	15,38
	razem	46317 ^a	6919	14,93
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w 1999 r. [mln zł] ^e		4590,50	431,20	9,39
Towarzystwa naukowe i stowarzyszenia nauk.-tech. (wraz z oddziałami)		b.d.	130 ^e	b.d.
w tym centrale		403	31	7,69
Komisje Polskiej Akademii Nauk ^g		~ 90	35	~ 40
Komisje Polskiej Akademii Umiejętności		13	13	100
Studenci szkół wyższych		1091800 ^a	107330 ^b	9,83

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Informatora nauki polskiej 1997/1998*; ^a — wg *Rocznika Statystycznego RP* 1999, tab. 317; ^b — w tym 411 313 na studiach zaocznych i 3919 w szkołach prywatnych — wg Raportu o stanie miasta 1997. Kraków 1998, s. V8-9; ^c — dane dotyczące woj. małopolskiego wg *Rocznika Statystycznego RP* 2000, s. LXIX; ^d — przeliczono wg metodologii GUS jako ekwiwalenty pełnego czasu pracy (tzw. osobolata); ^e — dane szacunkowe za *Encyklopedią Krakowa*, Kraków 2000, s. 1000; ^f — nadto 17 placówek filialnych (zakładów, pracowni); ^g — *Polska Akademia Nauk. Informator 1997*, Kraków 1998.

■ ■ ■

Statystyczny obraz rynku czasopism byłby niepełny, gdyby pominąć związki pomiędzy ofertą a instytucjami wydawniczymi. Aspekt ów pozwala pogłębić wiedzę na temat funkcjonowania sfery komunikacji naukowej i tworzących ją uwarunkowań, a także uchwycić wpływ otoczenia instytucjonalnego na aktywność wydawniczą. Struktura wydawców interesującego nas segmentu wydawnictw jest bardzo przejrzysta i wskazuje na bezpośrednią zależność aktywności medialnej od infrastruktury naukowej. Dominującym podmiotem wydawniczym są krakowskie szkoły wyższe, które inspirują ponad 32% inicjatyw redakcyjnych. Wydawcom akademickim wtórują równie przeżne PAN i PAU (razem 15%) oraz instytuty naukowo-badawcze (6%) i towarzystwa naukowe (9%), obejmując łącznie ponad 62% oferty periodyków specjalistycznych (głównie naukowych). Pozostała część pism (przeważnie fachowych) należy do edytorów związanych ze stowarzyszeniami branżowymi (11%), wydawców prywatnych i spółek (16%) oraz różnego rodzaju instytucji o profilu edukacyjnym (9%)²³.

Ryc. 4. Wydawcy krakowskiej prasy naukowej i fachowej

²³ Obliczenia własne. Tło porównawcze dla przytoczonych danych mogą stanowić wyniki badań S. Dzikiego przeprowadzone wg podobnej metody w odniesieniu do rynku pism specjalistycznych w skali ogólnopolskiej — S. Dziaki, *Polskie czasopiśmiennictwo naukowe...*, s. 120. Autor obliczył następujące wskaźniki: szkoły wyższe (29,6%), towarzystwa naukowe (8,1%), PAN (4,4%), instytuty resortowe (6,1%). Przytoczone dane ściśle korespondują ze wskaźnikami krakowskimi; wyjątkiem jest znacznie wyższa aktywność krakowskiej PAN (13%), która jest ponad trzykrotnie przekracza średnią krajową.

Wyliczony rozkład zdaje się ściśle korespondować ze sformułowaną na wstępie rozdziału tezą o postrzeganiu czasopisma naukowego, jako medialnego przedłużenia procesu badawczego, którego najważniejszą funkcją jest przyłączenie indywidualnych badań, prac i odkryć do naukowego obiegu. Pominąwszy inne cechy tego procesu²⁴, łatwo skonstatować, że w tak rozumianym systemie czołową rolę odgrywają dwa czynniki: instytucje badawcze i kadra naukowa. Statystyka przekonuje, że związki te są bardzo silne. Wśród krakowskich wydawców akademickich występuje pełna korelacja pomiędzy liczbą wydawanych periodyków a potencjałem intelektualnym mierzonym liczebnością kadry badawczej. Wyraźnie obrazuje te związki porównanie stosowanych wskaźników w tabeli 7 dla pięciu największych krakowskich uczelni o profilu uniwersyteckim lub technicznym, kolejno: UJ, Akademia Górniczo-Hutnicza (AGH), Akademia Pedagogiczna (AP), Akademia Rolnicza (AR) i Politechnika Krakowska (PK). Wymienieni wydawcy współpracują z ponad 5 tys. uczonych i wydają łącznie 158 tytułów, czyli 30% ich liczy ogólnej. Analogiczne zależności zdają się także potwierdzać statystyki dotyczące PAN i instytutów naukowo-badawczych.

Łatwo w oparciu o dane statystyczne wskazać aktywne wydawniczo instytuty, które są jednocześnie najsilniejsze kadrowo; będą to bez wątpienia działające w strukturach PAN: Instytut Botaniki, Instytut Języka Polskiego, Instytut Farmakologii, czy Centrum Podstawowych Problemów Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią oraz funkcjonujące niezależnie: Instytut Zootechniki, Instytut Odlewnictwa, Instytut Górnictwa Naftowego i Gazownictwa, czy Instytut Ekspertyz Sądowych. Korelacja nie potwierdza się jednak w przypadku Instytutu Katalizy i Fizykochemii Powierzchni PAN oraz Instytutu Fizyki Jądrowej; można to jednak tłumaczyć specyfiką badań z zakresu fizyki i innym sposobem ich prezentowania (raporty, internet). Warto zwrócić uwagę na wykazane w tabeli związki pomiędzy typem wydawcy a typem periodyku: dla czasopism naukowych będą to przede wszystkim wydawcy akademicki, PAN, PAU, instytuty badawcze, towarzystwa naukowe i biblioteki (razem 95% tytułów), dla prasy fachowej: wydawcy prywatni (44%) i stowarzyszenia branżowe (34%), zaś dla czasopism popularno-naukowych stowarzyszenia edukacyjne — 57%. Zarysowany schemat, jak przekonują statystyki, jest bardzo silny, wyjątki zaś zdarzają się incydentalnie.

²⁴ Szerzej o funkcjach czasopism naukowych — P. Nowak, *Wybrane problemy efektywności...*, s. 32–35.

Tabela 7

Wydawcy krakowskich czasopism naukowych, fachowych i popularnonaukowych

Wydawcy	Struktura w 1997 r.		Kadra naukowa w 1997 r.				Czasopisma 1989–1998				
	wydziały	jednostki ^a samodzielne	prof.	dr hab.	dr	razem	nauk	zesz. nauk.	fachowe	popularno- naukowe	razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Szkoły wyższe											
Uniwersytet Jagielloński ^c	10	150	417	472	1225	2114	31	29	3	2	65
Akademia Górniczo- -Hutnicza	13	97	197	242	916	1355	13	19	0	0	32
Akademia Pedagogiczna	4	18	60	75	352	487	2	26	0	0	28
Akademia Rolnicza ^d	6	88	77	109	291	477	5	10	1	0	16
Politechnika Krakowska	6	45	93	112	527	732	1	15	0	0	16
Papieska Akademia Teologiczna ^g	3	23	25	37	86	148	9	0	0	0	9
Akademia Ekonomiczna	3	48	48	57	168	273	5	1	0	0	6
Akademia Sztuk Pięknych ^e	6	29	60	22	40	122	3	2	0	0	5
Akademia Wychowania Fizycznego	1	21	18	25	108	151	3	2	0	0	5
Wydział Filozoficzny TJ ^g	1	2	10	10	23	43	3	0	0	0	3
Profesjonalna Szkoła Biznesu	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1	1	0	0	2
Akademia Muzyczna	4	19	53	32	54	139	0	1	0	0	1
Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna ^f	2	2	17	7	9	33	0	0	0	0	0
Wyższa Szkoła Bankowości	1	b.d.	6	13	23	42	0	0	0	0	0

Tabela 7 cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Wyższa Szkoła Handlowa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0	0	0	0	0
Razem szkoły wyższe	60	542	1081	1213	3822	6116	76	106	4	2	188 ^g
Bez czasopism teologicznych ^g							64	106	4	2	176
2. Polska Akademia Nauk ^h											
Komisje, Komitety, Prezydium							34	0	0	0	34
Instytut Botaniki			11	5	14	30	6	0	0	0	6
Instytut Farmakologii			10	13	39	62	3	0	0	0	3
Instytut Języka Polskiego			12	5	21	38	4	0	0	0	4
Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni			7	7	27	41	0	0	0	0	0
Instytut Mechaniki Górotworu			9	3	11	23	1	0	0	0	1
Instytut Metalurgii i Inżynierii Materiałowej			9	8	24	41	1	0	0	0	1
Instytut Ochrony Przyrody			5	5	10	20	2	0	0	0	2
Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt			10	4	12	26	2	0	0	0	2
Centrum Podst. Probl. Gosp. Surowcami Mineralnymi i Energią			7	5	17	29	5	0	0	0	5
Zakład Biologii Wód			3	2	12	17	1	0	0	0	1
Zakład Fizjologii Roślin			4	3	11	18	1	0	0	0	1
Inne jednostki PAN (w tym placówki filialne)							7	0	0	0	7
Razem PAN ⁱ			87	60	198	345	67	0	0	0	67
3. Polska Akademia Umiejętności ^h											
Komisje, Prezydium							8	0	0	0	8

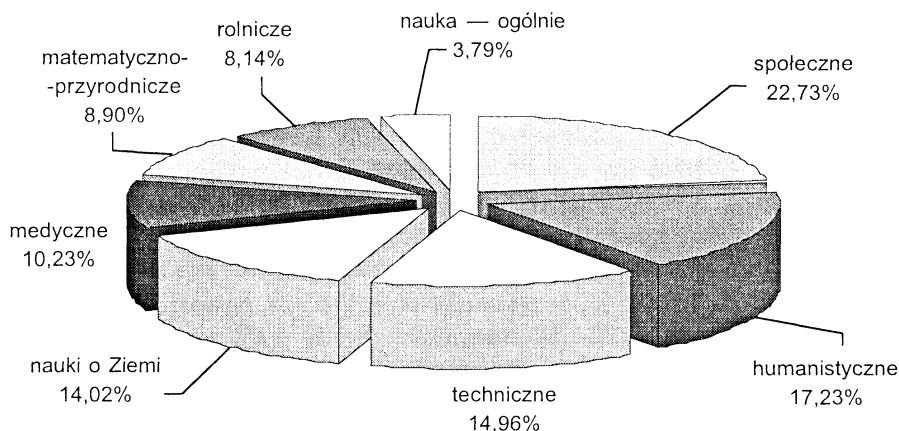
Tabela 7 cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4. Instytuty naukowe i ośrodki badawczo-rozwojowe ^h											
Instytut Ekspertyz Sądowych			0	2	18	20	3	0	0	0	3
Instytut Fizyki Jądrowej			32	24	121	177	3	0	0	0	3
Instytut Górnictwa Naftowego i Gazownictwa			3	1	27	31	0	0	3	0	3
Instytut Obróbki Skrawaniem			1	2	18	21	1	0	0	0	1
Instytut Odlewnictwa			5	3	29	37	4	0	0	0	4
Instytut Technologii Nafty			1	0	13	14	1	0	0	0	1
Instytut Zootechniki			19	12	74	105	9	0	1	0	10
Ośrodki badawczo-rozwojowe (razem)			11	6	36	53	1	0	1	0	1
Inne jednostki naukowo-badawcze (razem)							3	0	1	0	4
Razem instytuty i ośrodki			72	50	336	458	24	0	6	0	30
5. Inni wydawcy											
Towarzystwa naukowe							44	0	0	2	46
Stowarzyszenia branżowe							2	0	57	1	60
Biblioteki, archiwa, muzea							11	0	1	0	12
Wydawcy prywatni i spółki							3	0	76	4	83
Inni wydawcy							8	0	26	12	46
Razem inni wydawcy							68	0	160	19	247
Razem wszyscy wydawcy							231	106	170	21	528

■ ■ ■

Tematyczny obraz krakowskiej prasy specjalistycznej jest wyjątkowo urozmaicony. W kręgu zainteresowań działających tu wydawców i instytucji znalazło się niemal całe uniwersum nauki, technologii i wiedzy stosowanej. W sensie liczbowym na czoło wśród krakowskich periodyków wybijają się nauki społeczne, które obejmują 22,73% oferty (120 tytułów), równie dużym zainteresowaniem cieszy się humanistyka — 17,23 (91), nauki techniczne — 14,96 (79), nauki o Ziemi — 14,02 (74) i medycyna — 10 (54), oraz nieco słabiej reprezentowane nauki matematyczno-przyrodnicze — 8,9% (47) i rolnicze — 8,14 (43); obraz dopełnia 20 tytułów o profilu ogólnym (3,79%). Rozkład ów zdaje się być pochodną lokalnej infrastruktury naukowej i wyrażać kierunki prowadzonych w Krakowie badań.

Szerokie spektrum zainteresowań tłumaczy bogate tradycje akademickie (głównie uniwersyteckie) oraz stosunkowo wszechstronnie rozwinięty system specjalistycznych wyższych uczelni: techniczne, ekonomiczne, artystyczne, pedagogiczne, medyczne (brak w Krakowie jedynie uczelni wojskowej). Analizując statystyki warto wskazać krakowską specyfikę. Uderza silna nadreprezentacja medycyny, nauk przyrodniczych i nauk o ziemi (łącznie 33,15%), choć w skali kraju odpow-

Ryc. 5. Krakowska prasa naukowa i fachowa wg tematyki

wiedni wskaźnik jest ponad dwukrotnie niższy (14,8%)²⁵. Fakt ów zdaje się jednak tłumaczyć strukturą krakowskich palcówek PAN, zdominowanych przez instytuty przyrodoznawcze (aż 8 z 11 interesuje się sprawami biologii). Na odrębną uwagę zasługują silnie rozwinięte nauki o ziemi (w tym górnictwo) — 14,02% oferty, dla których inspiracje i zaplecze intelektualne zapewnia AGH oraz instytuty branżowe i placówki PAN. Odrębnym torem idą uwarunkowania prasy fachowej, wydawanej przeważnie przez stowarzyszenia branżowe. Trudno wprowadzić wskazać konkretne czynniki, które byłyby bezpośrednim animatorem tej grupy, gdyż segment prasy fachowej jest bardzo rozproszony. Niemniej na podstawie istniejących danych wolno wnioskować, że kierunki jej rozwoju były z jednej strony pochodną działalnością naukową (badania stosowane), z drugiej zaś wiązały się z kondycją lokalnej gospodarki. W tym kontekście warto przede wszystkim zwrócić uwagę na silnie rozwiniętą w Krakowie produkcję stali i wyrobów hutniczych (25–33% krajowej produkcji), tytoniowych (34,2%), koksu (14,7%) oraz prężny sektor budowlany obejmujący 6% krajowych inwestycji²⁶; nadto — co ważne — Kraków to krajowe centrum badań nad energią, odlewnictwem i naftą. W odpowiedzi oferta stosownych grup pism fachowych była relatywnie bogata.

Uzupełnieniem wywodów jest ranking krakowskiej prasy specjalistycznej według akademickich specjalności (tab. 8). Wykaz pozwala uchwycić szczegółowe pola zainteresowań krakowskich oraz wskazać powiązania między nauką a praktyką. W ogólnym rankingu na czoło wybijają się: medycyna (54 tytuły), ekonomia (44), rolnictwo (43), budownictwo (32), prawo (31) i pedagogika (25). Łatwo zauważyć, że są to dziedziny o najmocniejszym związku z praktyką; przekonuje o tym stosunkowo liczny udział pism fachowych, często nawet dominujący (ekonomia — 33 z 44, czy budownictwo — 26 z 32).

Ranking uwzględniający pisma naukowe byłby nieco inny. Poza medycyną, która bezwzględnie dominuje (31 naukowych), na kolejne miejsca tabeli awansują: rolnictwo (19 czasopism i 7 serii zeszytów naukowych), biologia (17 i 6), językoznawstwo (14 i 3), historia (11 i 6), prawo (11 i 3), filologia (10 i 5), hutnictwo (9 i 1), ekologia (8 i 4), archeologia (8 i 1), sztuka (6 i 5), ekonomia (5 i 6) oraz pedagogika (4 i 6).

²⁵ S. Dziki: *Polskie czasopiśmiennictwo naukowe...*, s. 120.

²⁶ Województwo krakowskie '96, Wyd. Urząd Wojewódzki w Krakowie, Kraków 1997, s. 97–104.

Tabela 8

Krakowska prasa naukowa, fachowa i popularnonaukowa 1989–1998 według dziedzin

Nauka	Naukowe	Zeszyty naukowe	Fachowe	Popularno-naukowe	Razem
Medycyna, farmacja	31	0	23	0	54
Ekonomia, gospodarka, finanse	5	6	33	0	44
Rolnictwo, leśnictwo	19	7	17	0	43
Budownictwo, architektura	3	3	26	0	32
Ekologia, środowisko naturalne	8	4	8	12	32
Prawo, administracja	11	3	17	0	31
Pedagogika	4	6	15	0	25
Biologia	17	6	0	1	24
Nauki ogólnie	20	0	0	0	20
Filologia, literaturoznawstwo	10	5	0	2	17
Historia	11	6	0	0	17
Językoznawstwo	14	3	0	0	17
Górnictwo	4	2	9	0	15
Elektrotechnika, automatyka	4	4	5	0	13
Hutnictwo, metalurgia	9	1	1	0	11
Sztuka	6	5	0	0	11
Archeologia	8	1	0	0	9
Energetyka, surowce mineralne	5	0	3	0	8
Książka, prasa, biblioteka	4	2	2	0	8
Filozofia	5	2	0	0	7
Geografia	5	2	0	0	7
Geologia	5	2	0	0	7
Matematyka	3	4	0	0	7
Chemia	2	4	0	0	6
Fizyka	3	3	0	0	6
Informatyka	0	2	3	1	6
Mechanika	2	4	0	0	6
Psychologia	1	2	3	0	6
Wojskowość	2	1	0	3	6
Geodezja	1	2	2	0	5
Technika, inżynieria	1	3	1	0	5
Astronomia	1	1	0	2	4
Kultura fizyczna	2	2	0	0	4
Etnografia	1	2	0	0	3
Materiałoznawstwo, ceramika	2	1	0	0	3
Transport	0	1	2	0	3
Politologia	1	1	0	0	2
Religioznawstwo	1	1	0	0	2
Socjologia	0	2	0	0	2
Razem	231	106	170	21	528

Źródło: obliczenia własne.

W tym przypadku porządek zdaje się poświadczać najsilniej rozwinięte w Krakowie dziedziny akademickie. Poza wymienionymi na liście pozostaje długi wykaz kierunków uniwersyteckich i węższych specjalności technicznych, które reprezentowane są nieco skromniej (po 8 i mniej tytułów).

Naturalnym dopełnieniem niniejszego tekstu winien być szczegółowy przegląd tytułów, jednak z uwagi na liczbę opisanych wydawnictw (528) przekracza on ramy niniejszej rozprawy²⁷.

²⁷ Wyczerpujący opis całego rynku współczesnej krakowskiej prasy specjalistycznej ukaze się jako odrębne opracowanie.

References

- J. A. Kosiński: Nauka w wieku XIX i XX. Studium naukometryczne. Wrocław 1981
- G. Wrona: Towarzystwa naukowe w Krakowie w latach 1845–1939. Kraków 1994.
- H. Więckowska: Zarys czasopiśmiennictwa naukowego w Polsce. „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”. Seria E, 1966, z. 2, s. 87–110
- J. Myśliński: Czasopiśmiennictwo naukowe w Galicji w dobie autonomicznej. „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1969, z. 4, s. 477–500
- G. Wrona: Krakowskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939. W: Kraków–Lwów. [T. 3]. Pod red. J. Jarowieckiego. Kraków 1996, s. 117–126.
- F. Korpała: Katalog wystawy prasy krakowskiej od XIV do roku 1914, „Prasa Współczesna i Dawna” 1958, nr 2, s. 149–158
- T. Ostrowska: Polskie czasopiśmiennictwo lekarskie w XIX wieku (1800–1900). Wrocław 1973
- G. Wrona: Krakowskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939. W: Kraków–Lwów. [T. 3]. Pod red. J. Jarowieckiego. Kraków 1996, s. 117–126
- J. Jarowiecki: Studia nad prasą polską. Kraków 1997
- P. Gregorczyk: Czasopisma naukowe w Polsce 1947. „Życie Nauki” T. 4 (1947)
- J. Myśliński: Bibliografia prasy polskiej 1944–1948. Warszawa 1966
- Historia nauki polskiej. T. 5, 1918–1951, cz. 1. Wrocław 1992
- P. Milczanowski: Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie. 1957–1997. Kraków 1997
- J. Jarowiecki: Szkolnictwo wyższe w Krakowie we latach 1945–1969. Kraków 1970.
- M. Górny, P. Nowak: Naukowe wydawnictwa ciągle jako obiekt badań biblio–, nauko– i informetrycznych. Wybór piśmiennictwa za lata 1973–1994. Poznań 1996
- K. Wróblewskiego: Ostrożnie z tym współczynnikiem, FA 1998, nr 7/8
- Żernicki: Współczynnik oddziaływania, FA 1998, nr 6
- E. K. Prost: Ocena wartości czasopism i publikacji, FA 200, nr 6
- I. Marszakowa–Szajkiewicz: W naukowym klubie, FA 2000, nr 6
- N. Pacholska: Wybrane wydawnictwa ISI wykorzystywane w badaniach bibliometrycznych, „Biuletyn EBIB”, 2001, nr 11 (29). - Dostęp: <http://ebib.oss.wroc.pl/2001/29/pacholska.html> [2004.01.23]
- M. Waga: Humanistyczna Baza Cytowań - Arton (tytuł roboczy "Polska Literatura Humanistyczna"), „Biuletyn EBIB”, 2001, nr 4 (22). - Dostęp: <http://ebib.oss.wroc.pl/2001/22/waga.html> [2004.01.23]
- P. Nowak, Wybrane problemy efektywności polskich czasopism naukowych z dziedziny humanistyki. Poznań 2000
- S. Dziński: Polskie czasopiśmiennictwo naukowe, popularnonaukowe i fachowe (wg stanu z I kwartału 1998 r.). „Zeszyty Prasoznawcze” 2000, nr 1/2, s. 115–133.